

MONIKA GOŁĄB-KORZENIOWSKA

Politechnika Krakowska

PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARÓW METROPOLITALNYCH A REALIZACJA POLITYKI EKOLOGICZNEJ

Abstract: Spatial Development Plans of Metropolitan Areas in Relation to Realization of Ecological Policy. The undertaken task of spatial development plans of metropolitan areas evokes the need to perceive them as an instrument not only of sustainable development but also for creating environment of high quality. This will be made possible if settlements of ecological policy are included in the prepared document. At the present moment the areas regarded in the spatial development plan are afflicted with environmental problems resulting from transformation of the city centre environment, urbanization of suburban areas and open grounds natural variety being a subject of different forms of preservation. The development potential of these areas will be reinforced in the field of infrastructure, especially in transport, which is particularly harmful for the environment. Their functions of national and international range will generate further development, which will be the reason of strong pressure on the environment, producing range of conflict situations. They can be attenuated by realization of the II Ecological Policy of the State adapted to range and scale of the plan. This will also be conducive to creation of nature systems, rational forming of settlement systems, technical infrastructure and transportation in the area of main metropolitan centre influences.

„Ciągłe oddziaływanie procesów rozwoju na środowisko przyrodnicze nakazuje integralne wkomponowanie uwarunkowań ekologicznych w ich kształtowanie. To systemowe ujęcie wyznacza miejsce środowiska przyrodniczego w kształtowaniu rozwoju i przestrzennego zagospodarowania.”¹

¹ Założenia polityki proekologicznej zawarte w *Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* nadają planowaniu przestrzennemu jedną z istotniejszych ról we wdrażaniu zasad ekorozwoju. Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z 26 lipca 2001 r. o ogłoszeniu *Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*.

Podjęcie prac nad planami zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych jako nowego rodzaju planu w polskiej praktyce planistycznej powoduje potrzebę spojrzenia na nie jako narzędzie służące nie tylko równoważeniu rozwoju, ale również kształtowaniu wysokiej jakości środowiska.

Plany zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych powołane do życia *Ustawą z 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. nr 80 poz. 717 z późn. zm.) jako część planu zagospodarowania przestrzennego województwa stały się w ostatnim okresie przedmiotem wielu dyskusji wynikających przede wszystkim z ich pionierskiego charakteru. Przystąpienie do ich tworzenia wymaga, z punktu widzenia środowiska, przeanalizowania, w jakim stopniu istnieje możliwość realizowania założeń polityki ekologicznej w skali powstającego dokumentu.

Wydzielenie obszarów metropolitalnych w przestrzeni kraju wskazuje na ich wyjątkowość – obejmują one: obszar dużego miasta, strefę podmiejską oraz strefę urbanizującą się – obszary o dużym potencjale rozwoju wzmacnianym nowymi inwestycjami infrastrukturalnymi, a w szczególności infrastrukturą transportową oraz proponowanymi lokalizacjami funkcji o znaczeniu międzynarodowym i krajowym. Miasta, które wraz z funkcjonalnie powiązaniem otoczeniem mają stanowić obszary metropolitalne zostały wskazane w *Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* jako „zbiór potencjalnych biegunów (ośrodków) rozwoju społeczno-gospodarczego, o znaczeniu europejskim (tzw. europoli), które w procesie konkurencji międzynarodowej (europejskiej) tworzyć będą coraz silniejsze węzły przedsiębiorczości i innowacji oddziałujące na całą polską i europejską przestrzeń”².

Są to również obszary o szczególnej koncentracji problemów środowiskowych wynikających z bardzo przekształconego środowiska, dużego zaludnienia oraz zróżnicowania przyrodniczego.

Podstawowe dokumenty aktualnie określające politykę ekologiczną to: *II Polityka Ekologiczna Państwa* wraz z jej uszczegółowieniem – *Polityką Ekologiczną Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*³. Ich treść nie zawiera żadnego bezpośredniego odniesienia

² *Koncepcja...*, op. cit. Pkt. 1.II.D.

³ *II Polityka Ekologiczna Państwa* przyjęta przez Sejm w lipcu 2001 r., *Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*. Uchwalona w 2002 r. Dokumenty te zostały sporządzone na podstawie zapisów *Ustawy Prawo ochrony środowiska* z 27.IV.2001 r. i stanowią podstawę do tworzenia warunków poprawy środowiska. Na ich podstawie powstają wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska.

do obszarów metropolitalnych. Wiąże się to przede wszystkim z tym, że dokumenty te powstały przed uchwaleniem *Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, a także z brakiem przypisania planom zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych szczególnej funkcji prawnej odmiennej niż plan zagospodarowania przestrzennego województwa.

Powstają zatem pytania:

- Czy z punktu widzenia polityki wobec środowiska istnieje specyfika obszarów metropolitalnych wyróżniająca je i wymagająca szczególnych całościowych rozwiązań w odniesieniu do stanu istniejącego i założonego programu rozwoju?
- Czy plany zagospodarowania obszarów metropolitalnych mogą odegrać rolę w realizowaniu polityki ekologicznej?
 - Jakie regulacje w tym zakresie mogą występować w skali metropolitalnej (odmienne niż w istniejących już dokumentach planistycznych – miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województwa, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego)?
 - Czy istnieje potrzeba zapisu szczególnej roli planu zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych w dokumentach określających zasady kształtowania środowiska?

Ustalenie zależności między problematyką ekologiczną i zapisami planu zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych pozwoli na nakierowanie propozycji planistycznych na rozwiązania możliwie najkorzystniejsze dla środowiska.

1. Specyficzne cechy środowiska obszarów metropolitalnych

1.1 Charakterystyka środowiska w stanie istniejącym

Wyznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego województwa obszary metropolitalne w obecnym stanie użytkowania mają wiele nawarstwionych i nierozwiązanych problemów środowiskowych. Konflikty te wynikają:

- a) ze stanu poszczególnych elementów środowiska (w rozumieniu *Ustawy Prawo ochrony środowiska*);
- b) z potrzeby ochrony terenów o szczególnych walorach przyrodniczych (w rozumieniu *Ustawy o ochronie przyrody*);

c) z presji urbanizacji i jakości terenów miejskich.

Kumulację sytuacji konfliktowych powoduje współwystępowanie znacznie przekształconego środowiska centralnego miasta, procesów urbanizacyjnych w strefie podmiejskiej oraz różnorodności przyrodniczej terenów otwartych.

Ad a) Większość niekorzystnych zjawisk związanych z nadmiernym obciążeniem środowiska koncentruje się w dużych miastach, a zwłaszcza w centralnych miastach obszaru metropolitalnego. Stanowią one najgęściej zaludnione w skali kraju, silnie zurbanizowane i uprzemysłowione tereny. Stan środowiska tych terenów należy „do najważniejszych elementów mających wpływ na ogólną jakość środowiska w kraju, a w jeszcze większym stopniu na oddziaływanie tej jakości na warunki życia ludności oraz na warunki prowadzenia działalności gospodarczej”⁴. Powstaje zjawisko określane „stresem miejskim”, któremu przeciwdziałanie stanowi jeden z celów polityki ekologicznej. Jego zasięg terenowy odnosi się do miejsc, w których nastąpiły przekroczenia wymaganych parametrów środowiska. Podstawowe działania koncentrują się na ograniczeniu emisji hałasu i promieniowania niejonizującego oraz zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza, wody i gleby. Realizowanie tego celu będzie odbywać się w określonym zakresie problemowym (w odniesieniu do poszczególnych elementów środowiska), a oczekiwane efekty mają wyznaczone przedziały czasu.

Ad b) „Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej to jeden z ważniejszych obszarów w zakresie bezpieczeństwa ekologicznego państwa”⁵. W założeniach *II Polityki Ekologicznej Państwa* przewidywane jest objęcie ochroną ok. 1/3 terytorium Polski. Obecnie trudno jest określić, w jakim zakresie tereny najcenniejsze przyrodniczo zostaną włączone w obszary metropolitalne. Wiele postulowanych obszarów metropolitalnych nie ma jeszcze określonych granic, jednak istnienie w pobliżu miast parków krajobrazowych (m.in. Krakowa, Warszawy, Gdańska, Wrocławia,) pozwala przypuszczać, że przynajmniej we fragmentach zostaną włączone do powstających planów. Przykład Krakowa, gdzie w wyznaczonym już obszarze metropolitalnym znajduje się park narodowy, liczne rezerваты przyrody, pięć istniejących parków krajobrazowych oraz zostało zaproponowane utworzenie kolejnego, wskazuje na istnienie tu znacznych zasobów środowiska przyrodniczego o wysokich walorach.

⁴ *II Polityka Ekologiczna...*, rozdz. 3.4., pkt. 98-100.

⁵ Tamże, rozdz. 3.7., pkt 110.

Ad c) Jednym z najbardziej charakterystycznych zjawisk niekorzystnie wpływających na stan środowiska jest niekontrolowany proces rozprzestrzeniania się zabudowy, najbardziej nasilony w sąsiedztwie dużych miast. Jego efektem są trwałe przekształcania środowiska przez rozproszoną zabudowę, uniemożliwiające bardziej racjonalne formowania zespołów osadniczych, nadmierne obciążanie środowiska na skutek rozciągania sieci infrastruktury technicznej i układu drożnego. Problem „zapobiegania „rozlewaniu się” miast, a także kształtowanie korzystnych relacji pomiędzy terenami otwartymi i zabudowanymi” wymieniony w *II Polityce Ekologicznej Państwa* jako jeden z jej celów nie ma przypisanych sobie skutecznych metod przeciwdziałania ani też przedziałów czasowych realizacji. W tym przypadku opracowanie planistyczne w granicach obszaru metropolitalnego może dać szansę na bardziej spójne kształtowanie przestrzeni, wychodzące poza granice administracyjne poszczególnych jednostek.

Drugim ważnym zagadnieniem decydującym o jakości środowiska są procesy zachodzące wewnątrz miasta, takie jak degradacja zespołów mieszkalnictwa osiedlowego i terenów poprzemysłowych, zaniedbania infrastrukturalne, brak dostatecznej ochrony terenów otwartych o ważnej roli klimatycznej i rekreacyjnej. Powodują one obniżenie wartości środowiska miejskiego i dyskomfort w zamieszkiwaniu.

Przy diagnozowaniu obecnego stanu ważne jest rozeznanie, które problemy z poszczególnych grup występują w opracowywanym obszarze i wymagają interwencji, a także zestawienie i analiza istniejących materiałów planistycznych (również programów ochrony środowiska i ocen oddziaływania na środowisko) w poszczególnych gminach znajdujących się w obszarze metropolitalnym, sprawdzenie stopnia ich realizacji i wykazanie miejsc najbardziej konfliktowych w stosunku do środowiska w skali tworzonego planu, zwłaszcza miejsc stykowych między gminami. Określenie stanu zasobów środowiska, ich obecnego wykorzystywania i sposób odbudowy stanowi podstawę do prawidłowego jego kształtowania w powstającym planie.

1.2. Potencjale skutki realizacji planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego dla środowiska

W związku z rolą przypisywaną obszarom metropolitalnym jako obszarom o szczególnych predyspozycjach do rozwoju muszą zaistnieć warunki, w których będą mogły powstawać i rozwijać się funkcje met-

ropolitalne. Będzie temu sprzyjać rozbudowa infrastruktury, zwłaszcza komunikacyjnej. Wprowadzenie nowych inwestycji ponadlokalnych przyczyni się do przyrostu terenów mieszkaniowych zarówno w strefie podmiejskiej (dalsze procesy suburbanizacyjne), jak i w rozwijanych ośrodkach metropolitalnych.

Na etapie projektowania zakładane jest minimalizowanie niekorzystnych oddziaływań przyjętych rozwiązań. Skala planu daje szansę na uszczegółowienie lokalizacji inwestycji najbardziej uciążliwych dla środowiska.

Wdrażanie planu zagospodarowania obszaru metropolitalnego może skutkować poprawą warunków środowiskowych, ale i powstawaniem nowych konfliktów.

Poprawa jakości przestrzeni polegająca m.in. na tworzeniu korzystnych warunków zdrowotnych, rozwoju „infrastruktury środowiska”, rewitalizacji zdegradowanych terenów miejskich, porządkowaniu chaotycznych procesów urbanizacyjnych i ochronie terenów zielonych może nastąpić w wyniku całościowego określenia, w opracowywanej skali, zasad rozwoju budownictwa i zamierzeń proekologicznych.

Nastąpi to przy całościowym realizowaniu planu zgodnie z założonymi zasadami równoważenia rozwoju.

Rozwój obszarów metropolitalnych będzie powodował wiele nowych konfliktów. Najważniejsze z nich to przewidywany, znaczny rozwój sieci transportowej i związanej z nim infrastruktury.

Według *Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* obszary metropolitalne będą tworzyć węzły w „pasmach potencjalnie najwyższej innowacyjności i aktywności społeczno-gospodarczej kształtujących się współzależnie z budową i modernizacją międzynarodowego systemu infrastruktury technicznej (głównym jego elementem będzie system autostrad i linii kolejowych, telekomunikacyjnych i paliwowo-energetycznych)”⁶. Oznacza to powstawanie dróg o dużej przepustowości, rozwoju sieci kolejowej oraz transportu lotniczego, a także innych liniowych inwestycji (sieci elektroenergetycznych, wodociągowych, kanalizacyjnych) o ponadlokalnym zasięgu. Liniowe inwestycje stanowią jedno z istotniejszych obciążeń środowiska, a niwelowanie ich uciążliwości wymaga wielkich nakładów finansowych. Wyznaczanie obszarów ograniczonego użytkowania wyłącza znaczne powierzchnie z dotychczasowego zagospodarowania.

⁶ *Koncepcja...*, op. cit., poz. 432.

Poza pasmami głównego układu drożnego nastąpi duży wzrost ruchu na drogach lokalnych związany z dojazdami do pracy z całego obszaru metropolitalnego, a zwłaszcza urbanizujących się przedmieść.

Ciągłość systemów infrastrukturalnych opracowywana w skali planu obszaru metropolitalnego daje większe szanse na bardziej precyzyjne określenie przebiegów niż w planie zagospodarowania przestrzennego województwa i bardziej całościowe spojrzenie niż prezentowane w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych gmin.

2. Udział planów zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego w realizacji polityki ekologicznej

2.1. Zasady II Polityki Ekologicznej Państwa w odniesieniu do obszaru metropolitalnego

II Polityka Ekologiczna Państwa przyjmuje 12 zasad postępowania, aby realizować przyjęty cel – zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego i zrównoważonego rozwoju kraju. Zrównoważony rozwój stanowi również pierwszą i nadrzędną zasadę. Planowanie przestrzenne postrzegane jest jako jedna z najistotniejszych metod wprowadzania tej zasady, dlatego należy uwzględnić ją w planach wszystkich szczebli, a więc również w planie zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego. Oznacza to, że zapis w planie powinien włączać we wszelkie działania gospodarcze i społeczne potrzebę ochrony środowiska.

Pośród wyszczególnionych zasad, bezpośredni związek z planowaniem przestrzennym ma zasada regionalizacji, w której założeniu należy „regionalizować ogólnokrajowe narzędzia polityki ekologicznej w odniesieniu do trzech rodzajów obszarów”⁷:

- silnie przekształconych i zdegradowanych lub zagrożonych degradacją (strefa A);
- o wysokich walorach przyrodniczych (strefa B);
- pośrednich (strefa C).

Obowiązek wyznaczania, na potrzeby polityki ekologicznej, stref problemowych oraz obszarów funkcjonalnych jest uwzględniany w planach zagospodarowania przestrzennego województw. Strefy problemowe i obszary funkcjonalne wyznaczone w uchwalonym w grudniu

⁷ *II Polityka Ekologiczna...*, op. cit., rozdz. 1.2, pkt 16.

2003 r. *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego* pokazują, w jak dużym stopniu problemy środowiskowe są nagromadzone w części województwa wydzielonej jako Krakowski Obszar Metropolitalny⁸. W jego zakres terenowy wchodzi wszystkie strefy, a w obszarze centralnym następuje nałożenie na siebie obszarów strefy A – silnie przekształconych obejmujących „aglomerację Krakowa, w tym tereny powiatu ziemskiego z miastem oraz części miast Skawina i Wieliczka” i strefy B – „o bardzo bogatym potencjale ekologicznym obejmujące przede wszystkim powierzchnię terenów o różnych formach specjalnej ochrony”. Zawarte w strefie B zespoły parków krajobrazowych, parku narodowego, rezerwatów i dolina Wisły pokrywają się w dużej części z elementami sieci EKONET i NATURA 2000. Regulacje w zakresie działań proekologicznych w zapisie *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego* odnoszą się do terenów objętych poszczególnymi strefami, których zasięg jest często ponadgminny.

Plany zagospodarowania przestrzennego określające sposoby zagospodarowywania i korzystania z terenów i koordynujące zamierzenia inwestycyjne w przestrzeni włączają się w realizację zasady „równego dostępu do środowiska” i zasady „integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi”. W obszarach metropolitalnych, gdzie realizowane są wielkie inwestycje sektorowe (z zakresu energetyki, transportu, gospodarki wodnej, budownictwa itp.) szczególnie istotne jest ustalenie reguł współdziałania między poszczególnymi sektorami. Tę rolę może odgrywać tworzony dla tych obszarów dokument planistyczny.

Pośród pozostałych zasad *II Polityki Ekologicznej Państwa* większość nie nawiązuje bezpośrednio do planowania przestrzennego, istnieje jednak możliwość ich interpretacji w odniesieniu do procesu planistycznego – np. „zasadę prewencji” i „zasadę przezorności” można odnieść do tworzonych równoległe z planem ocen oddziaływania na środowisko. Podobnie, „zasada uspołecznienia”, która ma na celu informowanie społeczeństwa i zapewnienie ich udziału w tworzeniu dokumentów planistycznych znajduje w pełni odzwierciedlenie w praktyce planistycznej.

2.2. Regulacje środowiskowe w skali metropolitalnej

Plany zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych obejmujące tereny o mocno przekształconym środowisku zakla-

⁸ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego* uchwalony w grudniu 2003 r. W planie zostały wyznaczone obszary problemowe i funkcjonalne na potrzeby polityki ekologicznej, a także wydzielony Krakowski Obszar Metropolitalny.

dają dalszą jego dynamiczną przebudowę oraz ustalają sposoby kształtowania środowiska życia dla znacznej części ludności kraju. Regulacje w zakresie podniesienia jakości środowiska i racjonalności w korzystaniu z jego zasobów należy odnieść do:

- a) kształtowania zespołów osadniczych;
- b) zasad realizacji dużych projektów metropolitalnych;
- c) tworzenia systemów terenów otwartych;
- d) podnoszenia jakości elementów środowiska.

Ad a) Kształtowanie zespołów osadniczych z punktu widzenia ochrony przestrzeni przed nadmierną urbanizacją, zwłaszcza w najbliższym otoczeniu dużych miast, w obecnej rzeczywistości planistycznej należy do najtrudniejszych zadań. Obecnie obowiązujące przepisy prawne nie stanowią skutecznego zabezpieczenia przed powstawaniem rozproszonej zabudowy, nie tworzącej spójnych przestrzennie zespołów i utrudniającej kształtowanie systemu terenów otwartych. Brakuje wypracowanych sposobów kontrolowania tego zjawiska. Rozwojowi budownictwa nie towarzyszą równoległe działania środowiskowe zapewniające ochronę krajobrazu oraz terenów rolnych. Wymienione jako wskaźnik skuteczności polityki ekologicznej w *II Polityce Ekologicznej Państwa* „zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji usług materialnych” i „zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą”⁹ wymagają wprowadzenia porównywalnych mierników do przepisów prawnych, jednak zróżnicowanych w zależności od stopnia urbanizacji i wartości przyrodniczych danego obszaru. Z tego powodu obszary metropolitalne powinny otrzymać indywidualne wskaźniki, a obszary których dotyczą zostać bardzo precyzyjnie wydzielone.

Ad b) Realizowane w obszarach metropolitalnych projekty będą w istotny sposób wpływały na środowisko. Wpływ ten będzie związany zarówno ze skalą samych inwestycji, jak i zasięgiem ich oddziaływania funkcjonalnego (np. dostępność komunikacyjna, wpływ na przebudowę otoczenia, wywoływanie kolejnych funkcji). Wyjątkowo dokładnie muszą zostać opracowane inwestycje liniowe, szczególnie transportowe ze względu na wysoki poziom szkodliwych oddziaływań¹⁰. Wszelkie zalecenia zawarte w ocenach środowiskowych. muszą być stosowane bardzo rygorystycznie.

⁹ *II Polityka Ekologiczna...*, op. cit, rozdz. 6, pkt 197.

¹⁰ Bardzo istotny wpływ na środowisko ma również transport lotniczy.

Ad c). Tworzenie systemów przyrodniczych obejmujących obszary chronione i obszary wyłączone z urbanizacji oraz rewitalizację terenów zdegradowanych w skali i zasięgu terenowym obszaru metropolitalnego ma istotne zalety ze względu na możliwość wyeliminowania niekonsekwencji w układzie przestrzennym, niezamykanie się w granicach administracyjnych gmin i tworzenie systemu w wydzielonym funkcjonalnie obszarze (miasto i jego zasięg oddziaływań)¹¹. Zdaniem Kozłowskiego „zasady i metodyka tego systemu powinny być zróżnicowane dla wielkich aglomeracji, miast i dla terenów otwartych”. Oznacza to potrzebę wypracowania odrębnego podejścia do systemu terenów otwartych w obszarach metropolitalnych uwzględniającego go jako ważny czynnik poprawy jakości życia człowieka, miejsce odnowy sił i wypoczynku.

Ad d) Podstawowymi metodami uzyskiwania wysokiej jakości elementów środowiska jest sporządzanie planów ochronnych (mapy akustyczne, programy ochrony powietrza, wody, gleb, itp.) służących osiągnięciu standardów jakości środowiska i standardów emisyjnych określonych przepisami prawa oraz realizowanie zaleceń zawartych w ocenach środowiskowych dotyczących planu. Wpływ na poprawę warunków życia będzie miało także takie rozmieszczenie planowanych funkcji i kształtowania zabudowy, aby nie powodowało przekształceń klimatycznych potęgujących niekorzystne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze i ludzi.

Przyjęcie celów i zadań zawartych w dokumentach określających politykę ekologiczną w odniesieniu do planowania przestrzennego może istotnie wpłynąć na podniesienie znaczenia ochrony środowiska w tworzeniu planów zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych. Należy jednak wesprzeć je takimi instrumentami prawnymi, które w perspektywie nadania tym obszarom szybkiego i szerokiego rozwoju, zapobiegają ewentualnej marginalizacji problematyki ekologicznej w realizowaniu rozwiązań planistycznych, zwłaszcza w odniesieniu do:

- obszarów wyłączonych spod zabudowy;
- zasad kierunkowania rozwijającej się strefy podmiejskiej;
- równoległości z pracami budowlanymi działań na rzecz odbudowy środowiska.

¹¹ Tworzenie systemu przyrodniczego obejmującego obszary chronione i obszary wyłączone z urbanizacji oraz rewitalizację terenów zdegradowanych na podstawie przyjętej *Krajowej strategii ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej* wraz programem działań Ministerstwo Środowiska 2003 r., za: S. Kozłowski (2004), s. 14.

Wnioski

1. Plany zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych wymagają szczególnie precyzyjnego przeanalizowania sytuacji w środowisku, zwłaszcza problemów wykraczających poza wymogi *Ustawy Prawo ochrony środowiska* i *Ustawy o ochronie przyrody* związanych z:

- obecnie następującym chaosem w przestrzeni, a także działaniami w wyznaczonych w stanie obecnym obszarach problemowych;
- silną presją na środowisko nowych inwestycji infrastrukturalnych, projektów o skali metropolitalnej, jak i będących ich pochodną – terenów mieszkaniowych i produkcyjno-usługowych.

Wskazane jest również monitorowanie zmian w trakcie realizowania zapisu planu, aby wykluczyć niekontrolowaną przebudowę środowiska.

2. Realizacja planu zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych znajdzie odniesienie do polityki ekologicznej w momencie realizacji zapisów planu, uwzględniających znaczenie kształtowania systemów przyrodniczych i podnoszenia poziomu zdrowotności środowiska, a także przez takie prowadzenie ciągów infrastruktury, które ogranicza ich negatywny wpływ na środowisko tylko do koniecznego minimum.

3. Tworzenie dokumentu planistycznego w skali metropolitalnej, stwarza szanse:

- koordynacji rozwoju zespołów osadniczych w obszarach niezwiązanych granicami administracyjnymi gmin, umożliwiającej całościowe określenie kierunków rozwoju terenów znajdujących się pod wpływem dużego miasta i daje możliwość regulacji procesów zachodzących na obrzeżach – (w tym kształtowania terenów otwartych jako systemu w skali obszaru metropolitalnego);
- uporządkowania niespójnych i niepełnych dokumentów planistycznych obowiązujących obecnie na terenach objętych obszarem metropolitalnym (odpowiedzialnych za postępujące przekształcenia tego obszaru).

Działania te mogą w istotny sposób wpłynąć na poprawę jakości przestrzeni, zwłaszcza w zakresie ochrony terenów otwartych, jak i racjonalnego kształtowania sieci infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Literatura

Grochowski M., 2004, *Rzeczywistość nie do zignorowania*. „Urbanista” 12/2003, s. 15-17.

- Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Monitor Polski Nr 26 z 16 sierpnia 2001 r., poz. 432.*
- Kozłowski S., 2004, System przyrodniczy Polski i jego europejskie uwarunkowania. „Urbanista” 3/2004.*
- Obszar metropolitalny – łatwo powiedzieć – dyskusja redakcyjna. „Urbanista” 12/2003, s. 18-25.*
- Parteka T., 2004, Transeuropejskie sieci transportowe w kształtowaniu konkurencyjnej przestrzeni europejskiej, [w:] Wielkoskalowe projekty inwestycyjne jako czynnik podnoszenia konkurencyjności polskiej przestrzeni, T. Markowski (red.). Biuletyn KPZK PAN, z. 210, Warszawa.*
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego uchwalony w grudniu 2003 r. (zespół autorski: J. Sepioł – generalny projektant, A. Chmielewska, J. Czajer, A. Gajda, S. Piróg, K. Pyka).*
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2007 z uwzględnieniem perspektywy 2007-2010. Przyjęta przez Sejm w grudniu 2002.*
- II Polityka Ekologiczna Państwa. Przyjęta przez Sejm w lipcu 2001.*
- Ustawa z 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska (Dz.U. nr 62 poz. 627 z późniejszymi zmianami).*
- Ustawa z 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. nr 80, poz. 717 z późn. zm.).*
- Ustawa z 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (Dz. U.nr 92 poz. 880).*